Stadsdeel Oost
ingekomen
05 JAN 2016

ERFGOED VERENIGING
Heemschut

Erfgoedvereniging Heemschut, Commissie Amsterdam.
t.a.v. Norman Vervat
Vondellaan 6
1217 RX Hilversum
vervat2000@yahoo.com

Aan het dagelijks bestuur van de
bestuurscommissie Oost
Postbus 94801
1090 GV Amsterdam

Amsterdam, 4 januari 2015

Betreft: aanvraag van een gemeentelijke monumentenstatus voor diverse vergeten objecten in Oost

Geachte leden van het Dagelijks Bestuur,

De Erfgoedvereniging Heemschut, Commissie Amsterdam, volgt al jaren de ontwikkeling van het gemeentelijk monumentenbeleid in Amsterdam. Tot onze tevredenheid hebben de diverse stadsdelen/bestuurscommissies in de afgelopen jaren veel belangrijke historische panden aangewezen tot gemeentelijk monument en de achterstanden die bestonden op dit gebied grotendeels weggewerkt. Ook in Oost zijn grote stappen gezet. Veel panden die in beeld waren als kandidaat voor de gemeentelijke monumentenlijst en opgenomen zijn in het Gemeentelijk Monumenten Project zijn inmiddels aangewezen of in procedure voor de monumentenstatus. Hoewel in het Gemeentelijk Monumenten Project de meeste monumentwaardige panden in Amsterdam zijn opgenomen is voor onze organisatie duidelijk dat enkele zeer belangrijke panden en complexen vergeten zijn. Het betreft objecten, zoals het voormalige Burgerziekenhuis aan de Linnaeusstraat, die in het verleden in beeld zijn geweest voor de rijksmonumentenlijst. Om onduidelijke redenen zijn deze complexen echter nooit tot rijksmonument aangewezen. Omdat het rijk op dit moment geen plannen heeft om de rijksmonumentenlijst uit te breiden is het noodzakelijk om dergelijke vergeten objecten te beschermen als gemeentelijk monument. Gebeurt dat niet, dan vrezen wij dat de bijzondere kwaliteiten van deze objecten, veelal van landelijk belang, in de toekomst verloren gaan.

Wij verzoeken u om voor de onderstaande panden de aanwijzingsprocedure tot gemeentelijk monument op te starten. Wij verzoeken u de vereiste procedures conform de vigerende erfgoedverordening te starten en ons op de hoogte te houden van de ontwikkelingen.

Woningbouwcomplex. Kraaipanstraat 1-61, 2-52/ Schalk Burgerstraat 2-140/ Transvaalkade 84-108/Albert Luthulistraat 1-41/ De la Reystraat 20-44, 17-39/ Vaalrivierstraat 3-21. J. Gratama & G. Versteeg, 1920-1921.

en

Woningbouwcomplex. Colensostraat 2-28, 3-27/ Cronjéstraat 2-6, 8-10/ Transvaalstraat 131-143/ Transvaalkade 79-83. J. Gratama en G. Versteeg, 1920-1921.

Architect Berlage maakt aan het begin van de twintigste eeuw het stedenbouwkundig plan voor de Kraaipanstraat en omliggende straten in de Transvaalbuurt. Doel van de bebouwing in dit gebied was om grote aantallen woningen te realiseren voor mensen met lage inkomens. De architecten J. Gratama en G. Versteeg ontwierpen vervolgens de gebouwen in de wijk. De laagbouw van de Kraaipanstraat kreeg een dorps karakter. In de straten eromheen kwam meer hoogbouw. De vorm en de ligging van die hoogbouw, en de poort in de Schalk Burgerstraat naar de Kraaipanstraat doen denken aan een vesting. Opvallend in de wijk zijn de kopgevels van de blokken en de open hoeken. De stedenbouwkundige opzet en bebouwing van de wijk zijn voor de bouwtijd zeer modern. Als goed voorbeeld van sociale woningbouw is er veel over dit complex gepubliceerd.

Woningbouwcomplex. Transvaalplein 1-37/ Transvaalstraat 74-112, 109-115/ Transvaalkade 51-59/ Smitsstraat 51-55, 32-42, L. Nekstraat 54-58/Majubastraat 1-27. H.P. Berlage, 1912-1913.

Er zijn twee belangrijke organisaties die de Transvaalbuurt hebben 'gebouwd'. Dat was ten eerste de Algemene Woningbouw Vereniging (AWV) en ten tweede de Handwerkers Vriendenkring (HWV). De AWV was voortgekomen uit de Diamantbewerkersbond (ANDB). Berlage bouwde in de jaren 1912-1913 voor de AWV een groot wooncomplex in de Transvaalbuurt. Het complex bestaat uit zowel hoogbouw als laagbouw. Deze laagbouw is opvallend. Tot dan toe was laagbouw binnen de volkshuisvesting vrij ongebruikelijk. Deze laagbouw was prettig voor het wooncomfort, maar al snel bleek dat de kosten per woning een stuk hoger lagen. De vormgeving van de blokken is kenmerkend voor het werk van Berlage en vergelijkbaar met andere sociale woningbouwcomplexen van zijn hand.

Burgerziekenhuis met chirurgijnscomplex. Linnaeusstraat 89. A.L. van Gendt, 1889-1891.

Dit speciaal voor de kleine burgerij van de stad gebouwde hospitaal werd in 1889 in gebruik genomen als vervanger van een ouder gebouw in de binnenstad en heeft tot 1991 als ziekenhuis gefunctioneerd. Daarna werd het gebouw stadsdeelkantoor. Tegenwoordig is het hotel. Het nieuwe ziekenhuis aan de Linnaeusstraat was voor de tijd ultramodern: het was voorzien van hydraulische liften, elektriciteit, stromend water en centrale verwarming. Het beschikte over een grote staf medici en verpleegsters. Later werd het ziekenhuis nog uitgebreid met een revalidatiecentrum. De nieuwe vestiging van het Burgerziekenhuis had één miljoen gulden gekost. Architect van het gebouw was Dolf van Gendt. Later zijn diverse verbouwingen uitgevoerd aan het complex. Tot op heden heeft de (behouden) ziekenhuisbebouwing haar karakter echter weten te behouden.

Woonhuizen achter galerij Brink. Brink 9-42. Nr 4-22, nr. 13.

Deze panden zijn in 1930 gebouwd naar ontwerp van architect Dick Greiner. De woningen vormen met de andere bebouwing aan de Brink het hart van Betondorp. Grote delen van de Brinkbebouwing zijn in het verleden aangewezen tot rijksmonument.

Etagewoningen woningbouwvereniging Ons Huis. Linnaeusparkweg 121-125, 87-99/ Pythagorasstraat 42-144/ Copernicusstraat 3-7, 2-16/ Galileiplantsoen 1a-15. J.F. Staal, 1920.

In 1921 werd het grondgebied van de gemeente Amsterdam fors uitgebreid door de annexatie van meerdere omliggende gemeenten. In het oosten betrof het de gemeente Watergraafsmeer. Naast het experimentele Betondorp werden hier ook kleinere woonbuurten ontworpen, waarvan dit complex een onderdeel is. J.F. Staal kreeg van Woningbouw Vereniging Ons Huis opdracht om de woningen te ontwerpen. In de oorspronkelijke ontwerptekeningen vormt het Dageraadcomplex van Michel de klerk de inspiratie. Het ontwerp bestond uit een vergelijkbare reeks gedecoreerde huisjes met schuin aflopende daken. In het uiteindelijke ontwerp, gebouwd in de jaren 1920-1925, zijn de individuele woonblokjes verdwenen en is het geheel veranderd in een langgerekt en horizontaal woonvolume. Staal ontwierp dit hele blok tussen Pythagorasstraat, Galileïplantsoen, Linnaeusparkweg en Copernicusstraat, met uitzondering van enkele panden aan de Linnaeusparkweg. Het gebouwencomplex bestaat uit 3 woonlagen en is uitgevoerd in baksteen. Kenmerkend voor het complex zijn de fraai vormgegeven hoeken. In de ronde hoeken wordt het complex gemarkeerd door schoorstenen, die als vier torens de hoeken markeren.

De bovenstaande objecten/complexen beschikken allen over een aanzienlijke architectuurhistorische waarde. Tevens zijn de objecten van betekenis vanwege de aanwezige cultuurhistorische waarden en het stedenbouwkundige/beeldbepalende belang voor Amsterdam. De objecten zijn over het algemeen vrij gaaf behouden gebleven.

Indien er behoefte is aan een toelichting op deze brief dan vernemen wij dit graag.

In afwachting van uw reactie, verblijft namens het bestuur van de Erfgoedvereniging Bond Heemschut, Commissie Amsterdam, S.Baggelaar (voorzitter) en J. Kamerling (secretaris),

Norman Vervat, commissielid